Ferry Hidayat

HAGYOMÁNY A PERENNIALIZMUS FÉNYÉBEN

*Első fejezet: Az örök Hagyomány**

A szerző nem alkalmazza a profán történelemszemléletet ebben az írásban, amely a modernista filozófusok tipikus megközelítése. Tehát, bár a címben „hagyomány" szerepel, az nem utal „történelmi eredetre", mivel az emberiség történetének hajnala a szellemiből kibomló anyagi megnyilvánulások megjelenésével kezdődik. Más szavakkal: a szerző a „szakrális történelem" megközelítését alkalmazza, amennyiben e megnevezés megengedett. A „szakrális történelem" megközelítésével hangsúlyozható, hogy a hagyomány az „isteniből" ered, az írás előtti korszakból, az immateriális szférából, a „nulladik" korszakból és a „nulladik" térből. Amikor a teret és az időt még nem nevezték térnek és időnek. Amikor még nem nevezték a formákat „létezőnek". Amikor az „istenit" még nem nevezték „isteni Egynek". Amikor még semminek nem volt neve: a valóság még tiszta volt. Vagy ahogy a dajak mitológiában mondják: *„Mielőtt bármi is létezett volna"*, teremtetett *„egy hatalmas, üres tér, amely sötétebb volt, mint az éjszaka"*.[1]

Az „isteni" abban az időben és abban a térben még nem volt elnevezve, de az egyetlen valóság volt. Ezért az indonézek kezdeti mitológiái sohasem nevezték meg. Ez nem azt jelenti, hogy létezése tudattalan lett volna; ellenkezőleg, létezése nagyon tudatos, nagyon átélt, nagyon átérzett volt, csak éppen még meg nem nevezett. Pontosan azért nincs még neve, mert még nincs megkülönböztetés, mert az elnevezés miatt különbözik minden dolog minden egyéb dologtól. Pontosan azért, mert nincs még neve, az „isteni" nem különbözik a „nem-istenitől", vagy az „Isten" nem különbözik még a „nem-Istentől". Még nincs megkülönböztetés, mert még nem léteznek megkülönböztetésre szolgáló nevek. A valóság egyetlen tényként érthető, mert ahogy a *Korán* találóan kifejezi: *„lam jalid va lam julad va lam jakun lahu kufuvan ahad"*. Az „isteni" még nem mutatja meg magát, még ismeretlen és egyetlen önmagában.[2] Vagy ahogy a jávaiak mondják ezt az „egyetlent": *manuggaling*.

Ám azután (reméljük érthető, hogy ezt az „azutánt" nem a „profán idő" vonatkozásában értjük, ahol az idő egyenes vonalban mozog a múltból a jövő felé, hanem a „szakrális idő" vonatkozásában, ahol az idő valósága összeolvad

* Ferry Hidayat: *Adat dalam Sinaran Perenialisme*. Indonéz nyelvű online forrás: https://www.academia.edu/4031133/Adat_dalam_Sinaran_Perenialisme. (Utoljára megtekintve: 2022. augusztus 9.)

[1] Michael Hopes és Karaakng: *Temputn. Myths of the Benuaq and Tunjung Dayak*. Dzsakarta, 1997, Puspa Swara – Rio Tinto Foundation, 20. o.

[2] *Szent Korán* 112:3–4. (Baranyi Tibor Imre fordításában: *„Nem nemzett és nem nemzetett és Őhozzá semmi sem fogható." – A ford.*)

Tedd meg, Lélekkel! (2017)

az „isteni Egy" valóságával, vagyis ahogy egy muszlim *hadísz* mondja: az „isteni Egy" olyan, mint „az Idő")[3] az „isteni Egy" rá akart tekinteni önmagára, csodálni saját szépségét, majd megteremteni a tükröket, melyekben önmagát láthatja. Természetesen a „tükrök" alatt nem anyagi tükröket értünk, hanem egyszerűen egy szimbólumot az Ő létezésére. Az Ő létét jelekből lehet felismerni („tükrökből"), amelyeket a Korán *al-ajat*nak nevez. Az „isteni Egy" teremti a jeleket, hogy megismerje önmagát, aki minden teremtményében jelen van. Ég és föld, állat- és növényvilág, a férfi és a nő. A *Szerat csentini* nagyszerűen magyarázza ezt:

„Ő teremtett mindeneket,
mert látni akarta,
így a világ valósággá vált.
A világ azonnal létrejött
késlekedés nélkül."[4]

De mielőtt bármely teremtés materiális formát öltött volna, már megvolt szellemi alakjában, amelyet Indonéziában különböző ne-

[3] Egy *hadísz qudszi* (Allah szavai Mohamed próféta által idézve) al-Bukhárí tolmácsolásában így szól: *„Ádám gyermekei visszaéltek az idővel, mivel én vagyok az Idő. Kezemben éjjel és nappal."*

[4] P. J. Zoetmulder idézi *Pantheïsme en Monisme in de Javaansche Soeloek-Litteratuur* című könyvében. Indonéz ford. Dick Hartoko. Dzsakarta, 1998, Gramedia Kiadó, 108–110. o.

veken hívnak: *tondi* (batak nyelven), *szumange* (minangkabau nyelven), *tanoana* (toraja nyelven) vagy *noszo* (nias nyelven). Minden teremtés *tondi* alakban volt meg legelőbb, csak ezután veszi fel anyagi formáját és válik anyaggá, persze eközben szellemét végig megőrzi.

Az „isteni Egy" látni akarta önmagát, ezért megteremtette a Tükröt, amely által megláthatja önmagát. Az első Tükör „az Értelem" volt, *the Intellect, vahdat, the Idea, hakikat muhammadiyyah, Logosz,* vagy ahogy a jávaiak mondják: *Budi*. *Budi,* vagyis a *Budhi,*[5] az „isteni Egy" ideája, az „isteni Egy" eszméje, amely Tudásként nyilvánul meg, de ugyanakkor úgy is, mint „Aki tud". Az „Isteni Egy", mint Mindentudó, még nem választotta el magát Tudásától.

„(…) a Hagyomány az »isteni Egy« képe és tükörképe, amely az anyagi-történeti civilizációban nyilvánul meg."

„Forma létezés nélkül
az igazi valóság közepén,
melynek közvetítője a Budhi,
amely megegyezik az Ő formájával,
valamint a Budhi, aki Mohamed,
az Örökkévaló megtestesülésének lelke,
és megnyilvánulása,
a Budhi az Örökkévaló formája,
a Budhi a legszentebb,
a Budhi a béke helye."[6]

Ezután végighaladva néhány hierarchikus fokon – vagy ahogy a jávaiak mondják: méltóságon – az „isteni Egy" alászáll *Budhi*ként a *vahdat* belső szintjére, aztán a *vakidijat* belső szintjére, majd az *arvah* külsőleges szintjére, a *miszal* külsőleges szintjére, a *lan adzsszam* külsőleges szintjére, végül az *inszan kamil* külsőleges szintjére, ami az emberi világ színtere. Miután az „isteni Egy" külsőleg emberi lényként nyilvánul meg, a *Budhi* képességként vagy tudásként ölt formát, mivel az ember veleszületett módon képes felismerni az istenit, amely életének eredete. Az embert, aki kibontakoztatja ezt a veleszületett lehetőséget, hogy felismerje az istenit, Jáván *„ahli ing budi binudi kang budiman"*-nak, vagyis a *Budhi* emberének hívják. A *Budhi*ról, mint az Istenről való veleszületett tudásról vagy képességről egy Baliról származó ősi könyv, a *Brahmoktavidiszasztra* így ír:

„Ő az értelme
a Mindenható Brahma szavának,
aki megtestesült
az emberek családjában.
Ó, mennyire régen
megtestesültél
és beszélsz hozzánk
Szent Herceg.
Az emberi megtestesülés
a Szent Brahma
homlokából született.

Miután kijött
a Mindenható homlokából,
megtestesült, mint az Ősszülő,
így másodszor is megszületett,
ezért Kétszerszületettnek nevezzük.
A Mindenható Brahma
e kettő által vált emberré,
aki a szent bráhmana.

A szent bráhmanáknak
és bráhmináknak célja,
hogy őbelőlük legyen Brahma teste.
A szent bráhmanáknak
a Mindenható Brahma
együttérzésből adta

[5] Szanszkrit *buddhi. (A szerk.)*
[6] P. J. Zoetmulder: i. m. 249–253. o.

a védikus irodalom tudását,
mert ő az Örökkévaló Mindenható
Brahma a Védákban
és minden írott tanításban."[7]

Ez ősi bali könyv szerint az „isteni Egy" *(Brahma)* emberré válván megtestesült *(bráhmana)*. Mivel az „isteni Egy" szerette az embereket, az „isteni Egy" *(Brahma)* az embereknek *(bráhmana)* adományozta az isteni tudást *(véda, szamádhi-jóga)*.

Mivel a *budi* (az istenivel kapcsolatos veleszületett képesség vagy tudás) a *Budhi*ból származik (értelem, *the Intellect, hakikat muhammadiyyah, Logosz,* az *Örökkévaló manifesztációja*), a bölcs ember (akit ősnek is mondanak) megalapítja a civilizációt, (amit az indonézek kultúrának neveznek) egy erényes civilizáció formájában. Ez az erényes civilizáció külsőleg szakrális irodalmi alkotásokban nyilvánul meg (irodalom, misztikizmus, szagák, költészet) vagy szakrális művészetekben (tánc, motívumok a ruhán, zene és hangszerek), szakrális építészetben (lakóépületek, hajótervezés), társadalmi szakralitásban (szociális és politikai szerveződések), valamint intellektuális szakrális alkotásokban (tudomány, filozófia, közmondások), amelyeket a maláj nyelv összefoglalóan a „Hagyomány" szóval illet.

Mivel az „isteni Egyből" származik, a Hagyomány az „isteni Egy" képe és tükörképe, amely az anyagi-történeti civilizációban nyilvánul meg. Mivel már áthaladt az emberi történelem és az értelem szűrőin, azok bölcsességének megfelelően az „isteni Egy" megnyilvánulásai a Hagyományban nagyon sokfélék. És jóllehet ez így van, a Hagyomány esszenciája mindig ugyanaz marad, mert a Szent Lényegből származik, az Egyetlenből. Ezért a Hagyomány, mint az isteni esszenciája állandó karakterű, egyetlen, miközben a hagyomány, mint az isteni megnyilvánulása számtalan alakot ölthet, nem állandó, az „isteni Egy" emberi értelem általi megértésének szintjével összhangban változik. Maláj terminológia szerint létezik *Adat szebenar adat*, vagyis a lényege szerinti hagyomány és *Adat jang diadatkan* vagy *Adat jang teradat*, vagyis hagyományozódott hagyomány.[8] A lényege szerinti hagyomány, vagyis a Hagyomány az „isteni Egy" esszenciája, míg a hagyományozódott hagyomány az „isteni Egy" megnyilvánulása. A Hagyományt, amely az „isteni Egy" esszenciája, mondják lényege szerinti hagyománynak vagy „perenniális Hagyománynak", amelyet a perennializmus filozófusai *religio perennis* (örökérvényű vallás), *philosophia perennis* (örökérvényű bölcsesség) vagy *Tradíció* (örök Hagyomány) néven is emlegetnek.

„(…) az »isteni Egy« megnyilvánulásai a Hagyományban nagyon sokfélék. És jóllehet ez így van, a Hagyomány esszenciája mindig ugyanaz marad, mert a Szent Lényegből származik, az Egyetlenből. Ezért a Hagyomány, mint az isteni esszenciája állandó karakterű, egyetlen, miközben a hagyomány, mint az isteni megnyilvánulása számtalan alakot ölthet".

Ford. Csík Csaba

[7] 156-os számú Kropak-kézirat a szingaradzsai Központi Szöveggyűjteményből, A. A. G. Putra Agung munkájának függelékében, amelynek címe „Társadalmi változás és kasztkonfliktus Észak-Baliban". Dzsakarta, 2001, Indonézia Alapítvány – Ford Foundation, 152–153. o. (A fenti idézetektől eltérően e részlet csak ősi balinéz nyelven áll az eredetiben, így itt hozzávetőleges fordítást közlök. – *A ford.*)

[8] Melaju-Riau-i Tradíció Intézet: „Maláj hagyomány és kultúra. A maláj identitás állapota, lehetőségei és perspektívája a civil társadalom számára". Kiadás nélkül, 130–131. o.